מעשה רוקח על המשנה — תמיד

במסכת זו יש בה שבעה פרקים, והתחלת אותיות עולה רמ"א וסופי אותיות עולה תקכ"ה – כל זה צריך טעם.

על פי פשוטה יש לומר שז' פרקים המה כנגד שבעה יומין עילאין, מחסד עד מלכות ועד בכלל. ושבעה ימי השבוע יונקין משבעה ספירות אלו דבר יום ביומו כידוע, וכל שית יומין יונקין מיום שבת שהיא סוד מלכות, היינו סוד שבת דלילא שכינתא תתאה סוד רחל.

ולכן התחלת אותיות עולה רמ"א כמנין רחל עם האותיות. וסופי אותיות עולה תקכ"ה כמנין כח מלכות עם הכולל.

עוד טעם שבעה פרקים שיש במסכתא זו וגם על קריאת שם המסכתא תמיד בלשון יחיד, הלא היו שני תמידין בכל יום. הגם לפי פשוטה יש לומר דהתנא מרמז הדין המבואר ביומא והביאו הרמב"ם בהל' תמידין פרק ד' הלכה ח', כל אלו הפייסות המבוארין במסכתא זו לא היו אלא בתמיד של שחר. מי שזכה בשחרית הוא זוכה גם בין הערבים. לכך קרא המסכתא "תמיד" בלשון יחיד.

אמנם על פי רמז וסוד נלע"ד שיש שבעה היכלות קדושים, וראשי תיבות מן השמות שלהם לע"ן זאר"ק כמבואר בזוהר פקודי ובסידור האר"י ז"ל בכוונות מן ברכת יוצר אור עד אחר שמנה עשרה. וראשי תיבות אלו עולה תנ"ח כמנין תמיד עם האותיות. ולכך יש בה ז' פרקים כנגד שבעה היכלין אלו, שעל ידי סדר התמיד וכל השייך לזה היו מקשרין שבעה היכלין אלו. ולכך ז' פעמים היכל עולה כמנין תמיד עם הכולל. וגם כן עולה כמנין קס"א קנ"א קמ"ג. והיכל השביעי הוא היכל קודש הקדשים – עולה כמנין תמיד.

והא לך שבעה היכלין אלו כסדר:

הרי זה שכתבתי שראשי תיבות שלהן לע"נ זאר"ק עולה תנ"ח כמנין תנ"ה עם ג' כוללים.

וכבר כתבתי כמה פעמים שראשי תיבות מן י"ג מדות הרחמים עולה גם כן תנ"ה ולכך היה בפייס השני שלשה עשר כהנים זוכה בו לעורר י"ג מדות רחמים. וכבר כתבתי זה במסכת יומא ועיין שם עוד.וגם תנ"ה עולה כמנין מי זאת, והיינו תרין עלמין; "מי" – עלמא עילאה, "זאת" – עלמא תתאה. ועל ידי סדר התמיד היה מחבר תרין עלמין.

ונבא לביאור משנה ראשונה (משנה תמיד א:א) "בשלשה מקומות הכהנים היו שומרים בבית המקדש. בבית אבטינס, בבית הניצוץ, בבית המוקד וכו'". וכבר הקשה בספר באר שבע מנינא למה לי. ותו קשה למה לו למיתני שמות המקומות שהיו שומרין שם, יהיו המקומות איך שיהיו.

ונלע"ד כך, דכבר כתב בספר סמיכות חכמים דעיקר שמירה היתה שלא יתקרב סטרא אחרא אל הקדושה, אף שאין זה לשונו מכל מקום זהו כונתו, ולקמן במסכת מדות אכתוב לשונו ממש. ולזה היה השומרים צריכין להתעורר זכות אבות וכמו שמבואר בגמרא והביאו הר"ב במשנה (משנה תמיד ג:ב) "האיר פני כל המזרח עד שבחברון", כדי להזכיר זכות אבות שבחברון. וכן בפסוק ישעיה ס"ב (ישעיהו סב, ו) "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים" תירגם יונתן דקאי על אבות הראשונים, ועי"ש בפרש"י, ולכך גם השומרים אלו היו צריכין להתעורר זכות אבות, וכל זה מרמז התנא.

ולכך מתחיל בשלשה – עם הכולל עולה תרל"ח כמנין אברהם יצחק יעקב. וגם המקומות שהיו שומרין שם מורה על זה. וכשתחשוב ב' תיבות אבטינס ניצוץ עם האותיות והכולל עולה כמנין יעקב יצחק, שכאן נמנו האבות אחורנית. ובית המוקד מורה על זכות אברהם שהושלך לכבשן אש. ולכך נקרא "בית הניצוץ" זה שמורה על זכות יצחק שגם ביצחק היה ניצוצי אש בשעת עקידה וזה האש הוא דק כמו ניצוץ כנגד אש הגדול של הכבשן, לכך נקרא זה "בית הניצוץ" וזה נקרא "בית המוקד".

ובזה מבואר גם כן שלכך היה בפייס השני י"ג כהנים לעורר זכות אבות שיש בהם י"ג אותיות, וגם זכות אמהות שרה רבקה רחל לאה שיש בהם י"ג אותיות. לכן יש במסכתא זו שבעה פרקים כנגד אבות ואמהות אלו שהמה שבעה.

עוד טעם על ז' פרקים והתחלת אותיות וסופי אותיות בהצטרף הכל יחד עולה מנין כח"ב גג"ת נהי"מ ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן. דוק ותשכח. לומר שעל ידי סדר התמיד וכל השייך לזה מיחדים כל היחודים אלו.

פרק ב' משנה ב': "פעמים היה עליו כשלש מאות כור", ואיתא בגמרא דתנא גוזמא קתני, והביאו הר"ב והתי"ט. ולכאורה תמוה למה באמת תנא גוזמא.

ולפי מה שכתבתי במסכת מעילה סוד תרומת הדשן להמתיק הגבורות שבמזבח יעו"ש בטוב טעם, לכן גם כאן מרמז דבר זה. דכשתחשוב ב' תיבות אלו שלש מאות עם התיבות והכולל עולה תתר"פ, ה' פעמים גבורה, כלומר אף על פי שיש במזבח ה' פעמים גבורה מכל מקום כבר ממותקים המה אחר הרמת הדשן. ודוק.

ולכן נקרא אותו מקום הדשן תפוח עם האותיות עולה בך חמשה חסדים עם הכולל. ואף שעדיין לא קבלה החסדים עד לאחר סידור המערכות וסידור ב' גיזרי עצים וכדכתבתי שם בשם הזוהר – מכל מקום הואיל והיא מוכנת לקבל שכבר הגיע הזמן סמוך לאור הבוקר הוי כאילו קיבלה. גם תיבת בתפוח בגימטריא מלכות, שמזבח היא סוד מלכות.

ובזה מבואר גם כן המשנה פרק ג' (משנה תמיד ג:ב) "הרואה אומר ברקאי", כונתו שכבר האיר היום וי"ב שעות היום המה כנגד י"ב צרופי הוי"ה ב"ה, ולכן ברקאי עולה שי"ג כמנין י"ב פעמים הוי"ה עם הכולל.

"מתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון" גם כן כונתו לזה שכבר האיר היום שהוא בסוד הוי"ה בכללות עשר. ולכן י' פעמים הוי"ה עולה כמנין המזרח וגם כמנין חברן חסר ו' שנקודת חולם מביא הו', וכדי להזכיר זכות אבות אמרו כן.

במשנה ד' (משנה תמיד ג:ד): "הוציאו משם תעשים ושלשה כלי כסף וכלי זהב" – טעם למנין זה נראה על פי פשוטה על פי מה שכתבו התוס' במגילה דף ג' ע"א שהתמיד היה מגין עלינו מצרינו, ולכך היו לוקחין כלים כמנין מגן.

ועל פי רמז וסוד נלע"ד שלקחו מנין הכלים כמנין ג' פעמים אל. וידוע דשם אל שדי הוא בעולם הבריאה. ושם אל הוי"ה ביצירה. ושם אל אדני בעשיה. נמצא שבג' עולמות בי"ע המה ג' פעמים אל. ולכן לקחו צ"ג כלים להורות דג' עולמות אלו המה משמשין לעולם אצילות ככלים הללו המשמשין לתמיד. ועל ידי סדר התמיד היו מיחדין כל היחודים בשמות הקדושים בעולם אצילות כאשר כתבתי אפס קצהו בס"ד. ולכן לקחו הכלים כמנין ג' פעמים 'אל' שהמה בג' עולמות בי"ע להורות שכולם משמשין לאצילות. ודוק.

כל הני דתני במשנה (משנה תמיד ג:ח) "מיריחו היו שומעים קול וכו'", לכאורה תמוה מאי בעי לאשמעינן בזה. וביותר לפי מה שכתב הריטב"א במסכת יומא פ"ד הא דהיו שומעים קול שער הגדול שנפתח היה בדרך נס ולא בדרך הטבע ובודאי משמע דכל הני היה בדרך נס ואם כן יותר קשה וכי הקב"ה עביד ניסא בחנם?

בדרך פשוטה נראה ליישב על פי הגמרא דתענית פרק ד' בד' משמורות היו הגיע זמן המשמר לעלות חצין היו עולים לירושלים וחצין ליריחו, ועי"ש בגמרא. ובזה מבואר שלכך היה נס זה שהיו אלו ביריחו שומעים כל הקולות אלו כדי שיעמדו אז בתורה ותפלה מאחר שהם לא היו יכולים להתעסק בעבודת הקרבנות, לכך היו עוסקים באלו זמנים בתורה ותפלה בכל זמן לפי ענינו שהיו יודעים היחודים לעשות כאלו התעסקו בעבודת הקרבנות. זהו פשוט.

אמנם בדרך סוד נראה לענ"ד דהא יש לתמוה על לשון התנא דתני "מיריחו" באות מ' בכל הני – יותר היה לו למיתני "ביריחו היו שומעין". ותמיהני מאוד על כל המפרשים שלא הרגישו בזה.

לכן נלע"ד דהתנא דיבר כאן בדרך רמז וסוד ה' ליריאיו, דידוע דבית המקדש של מטה היה מכוון כנגד בית המקדש שלמעלה. ובית המקדש שלמעלה הוא בסוד מלכות, אימא תתאה, רחל. ובזה יבואר דבודאי כל הדברים הנעשים במקדש שלמטה כדוגמתן נעשו במקדש שלמעלה על פי רוחניות המצוה ולזה אשמעינן כשהיו זכאין לא היו הכהנים מתחילין בעבודה של מטה עד שהיו שומעים קול ממקדש של מעלה מעין עבודה שזמנו בא. ובזה מדוקדק מאוד "מיריחו היו שומעין", שתיבת יריחו עם האותיות עולה כמנין רחל עם הכולל והיא סוד בית המקדש שלמעלה. וגם כשתחשוב ד' תיבות אלו מיריחו היו שומעים קול עם האותיות והתיבות תמצא כמנין מקדש של מעלה. דוק ותשכח.

ולכך מתחיל התנא בזה "מיריחו היו שומעים קול שער הגדול שנפתח" ואח"כ תנא כמה דברים שהיו קודם לזה – קול גביני כרוז, וקול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור, ולדברי מרמז התנא בזה שקאי על בית המקדש של מעלה ושם מיכאל שר הגדול עומד ומקריב והוא כהן לאל עליון כידוע, וכשתחשוב ג' תיבות אלו קול שער הגדול תמצא מכוון כמנין למיכאל שר הגדול כהן. נמצא קאי הכל אמקדש של מעלה.

ולפי מה שכתב בספר מאורי אור שמקדש של מעלה הוא בסוד לאה אימא עילאה סוד בינה יש ליישב גם כן כדכתבתי ולכך נקט התנא ח' פעמים תיבות אלו "מיריחו היו שומעים קול וכו'", דלכאורה היה די בפעם אחת או שתים, ולפי דבריו ניחא מאוד שמרמז על בינה שהיא ספירה ח' מתתא לעילא ושם הוא מקדש של מעלה ומשם היו שומעין ח' קולות אלו. "ויש אומרים אף קול של כהן גדול" של מעלה "ביום הכפורים" שהוא סוד בינה כידוע. ודוק בכל זה ויונעם לך.

בפרק ד' משנה א' (משנה תמיד ד:א) "בא לו לקרן מזרחית צפונית ונותן מזרחה צפונה, מערבית דרומית ונותן מערבה דרומה וכו'", ובמסכת יומא דף ט"ו מביא הגמרא דיש תנא ר' שמעון איש המצפה דפליג אסתם משנה זו וסבירא ליה דבקרן מזרחית צפונית נותן מזרחה צפונה כמבואר במשנה דהיינו מתנה אחת שהיא שתים כמעשה עולה. אבל בקרן מערבית דרומית היה נותן מערבה ואח"כ נותן דרומה שהיה מחלק המתנות כמעשה חטאת, ועיי"ש בגמרא באריכות.

ונראה פשוט לענ"ד דטעמא דר' שמעון הוא מאחר דתמיד מכפר כמו דתניא שתמיד של שחר היה מכפר על עבירות של לילה ושל בין הערבים היה מכפר על עבירות של יום, נמצא דבאמת היא עולה ומכפרת כמו חטאת, לכך סבירא ליה דהיו עושין בה כמעשה עולה וכמעשה חטאת. ומה שהקשה הגמרא שם "מאי שנא דיהיב עולה ברישא והדר דחטאת ניתוב ברישא דחטאת והדר ניתוב דעולה", כלומר שבקרן מזרחית צפונית נחלק המתנות כמעשה חטאת ובקרן מערבית דרומית ניתן מתנה אחת שהיא שתים כמעשה עולה. וכן מה שהקשה שם עוד מ"ש דיהיב ברישא מזרחית צפונית והדר מערבית דרומית ניתיב ברישא מערבית דרומית והדר מזרחית צפונית.

והנה מלבד התירוצים הנאמרים שם בגמרא נראה דלא קשה מידי על פי מה שכבר כתבתי במסכת זבחים בשם הזוהר ובשם כונת האר"י זלה"ה דסוד מזרחית צפונית הוא אבא ואמא, ריעים דלא מתפרשין לעולם. וסוד מערבית דרומית היינו ז"א ונוקביה שהמה דודים זמנין מתפרשין. ומיושבין אלו הקושיות. והמשכיל יבין. ודוק שם היטב ותמצא שעל פי מה שכתבתי מיושב כל הקושיות הגמרא שם בטוב טעם.

בפרק ה' במשנה (משנה תמיד פ"ה) "חדשים לקטרת בואו והפיסו מפני שהקטרת מעשרת", ועיין במשנה וגמרא מסכת יומא פרק ב' בזה (משנה יומא ב:ד). ונראה הטעם שמעשה הקטרת מעשיר אותו כהן על פי מה שכתב בספר מאורי אור "קטרת כולו בבחינת שם יה", וזהו כונת הכתוב (שמות ל, לד) בד בבד י"ה י"ה, ושם י"ה במילואיו בהכאה, דהיינו יו"ד פעמים ה"י עולה ש'. יו"ד פעמים ה"ה עולה ר'. יו"ד פעמים ה"א עולה ק"כ. ובהצטרף ש' ר' ק"כ עולה כמנין מעשיר. נמצא אם הכהן היה מכוין לקשר ולייחד בכונת אלו אז היה מעשיר אותו.

עוד נראה כעין זה שמילואים הנ"ל עולים כמנין כתר, שהכהן היה צריך לכוין עד ספירת כתר לקשר ולייחד כל עשר ספירות הקדושים. ובזה תמצא גם כן טעם נכון שב' מצות קטרת ונרות אזלין יחד, הן בבקר והן בערב, כמבואר בכתוב "בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה וגומר", ובזוהר מפרש בזה הפסוק (משלי כז, ט) "שמן וקטרת ישמח לב". וכשתחשוב ב' תיבות אלו שמן קטרת תמצא כמנין מכוון נפש רוח נשמה חיה יחידה. דוק ותשכח. וידוע דנפש באה ממלכות ה' אחרונה שבשם, ורוח בא מת"ת ו' שבשם, ונשמה מבינה ה' ראשונה, וחיה מחכמה יו"ד שבשם, ויחידה מכתר שהוא קוצו של יו"ד. ולכך היו תמיד ב' מצות אלו זה אחר זה לכונת אלו שהיו צריכים לכוין לקשר ולייחד כל עשר ספירות הקדושים מן כתר עד מלכות. וכשתחשוב ב' תיבות אלו חדשים לקטרת תמצא כמנין שמן קטרת עם ב' כוללים.

עוד טעם על שנקרא המסכת תמיד בלשון יחיד להורות שלעתיד לא יהיה אלא תמיד של שחר כמו שפירש רד"ק ביחזקאל סימן מ"ו בפסוק (יחזקאל מו, יג) "וכבש בן שנתו תמים".

ויהי רצון שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקינו בתורתך.